

Històries naturals

Quadrumans, bimens, científics i cardenals

Martí Domínguez

Lig en la *Filosofia zoològica* de Lamarck, traduïda recentment al català per Agustí Camós: "Si una raça qualsevol de *quadrumans*, sobretot la més perfeccionada, perdés, per les necessitats de les circumstàncies o qualsevol altra causa, l'hàbit de grimpar sobre els arbres, i d'engrapar les branques amb els peus, igual que amb les mans, per aferrar-s'hi; i si els individus d'aquesta raça, durant un seguit de generacions, fossin forçats a no servir-se dels seus peus més que per caminar, i deixessin d'usar les seves mans com a peus; no és dubtós que aquests quadrumans no fossin a la fi transformats en *bimens*."

Convindreu amb mi que la intuïció de Lamarck és sorprenent.

Això fou escrit cinquanta anys abans de Charles Darwin i, tot i que hi emprà l'herència dels caràcters adquirits com a mecanisme evolutiu (i no l'estri de la selecció natural, com féu Darwin), l'argumentació –"no és dubtós que aquests quadrumans no fossin a la fi transformats en bimens"– és brillant i convincent. De seguida ens ve a la ment l'esquema de la filogènia humana, aquell *glis-sando* que avança des de la mona fins a la majestàtica figura de l'home.

Al capdavant, en la conjuntura humana el bipedisme ens separa de la resta dels primats. L'home avança tibet

com un fus, mentre que els primats no tenen cap més opció que mig arrossegar-se per terra. El descobriment de les petjades de Laetoli, realitzat per Mary Leakey, va marcar un altre punt d'inflexió: l'estirp humana, segons que delataven aquelles marques de peus d'homínids deixades en la lava volcànica i fossilitzades, ja avançava erecta fa 3,5 milions d'anys. És a dir, el bipedisme

no era un senzill accident: d'alguna manera s'erigia en el perquè de tot plegat, i a la postura erecta s'hi associava el desenvolupament del cervell (relacionat amb processos neotècnics a resultes de problemes durant el part) i el perfeccionament de la mà. I així, en un rocambolesca concatenació de facúndia evolutiva, la mà configuraria el llenguatge i la cultura humana (vegeu el llibre de Frank R. Wilson *La mano*, a Tusquets).

I, tanmateix, potser la cosa no és tan clara. Sussannah Thorpe i el seu equip de la Universitat de Birmingham han publicat un article ben suggeridor sobre l'origen del bipedisme (*Science*, vol. 316: 1328-1331). Thorpe va passar un any a les selves de Sumatra estudiant el comportament dels orangutans i, després

de 2.811 observacions de locomoció, va observar que aquests simis caminaven més sovint sobre dues cames quan les branques eren primes (de menys de quatre centímetres de diàmetre). Segons Thorpe, aquest bipedisme facilita als orangutans de desplaçar-se, no sols per la seguretat que els dóna poder agafar-se a unes altres branques amb les mans lliures, sinó també perquè això els permet el balanceig sobre aquestes branques, i el pas d'un arbre a un altre, un benefici que estalvia grans despeses d'energia.

Per tant, segons aquesta investigadora, els orígens del bipedisme cal cercar-los més en aquest comportament arborícola que no en la conquesta de la sabana. La postura ortògrada seria pròpia d'un ampli grup de primats, la major part dels quals extingits, i dels quals tan sols han sobreviscut els llinatges de l'orangutan i de l'home. Fet i fet, l'orangutan (que en la llengua d'Indonèsia significa 'home silvestre'), és l'únic simi que comparteix amb l'home l'estructura del genoll, cosa que li permet aquesta singular habilitat bípeda.

Diuen que quan el cardenal de Polignac –autor del famós poema *Anti-Lucreci*, de milers de versos llatins– va veure un orangutan al Jardí del Rei de París, es va quedar molt sobtat dels seus gests humans i de com avançava sobre dues cames. "Parla i et batege!", li digué emocionat. La cosa, afortunadament per al cardenal, no va anar més enllà. Potser si haguera parlat no hauria semblat gens dubtosa aquella transformació de quadrumans en bimens que volia Lamarck... O potser li haurien fet un procés inquisitorial... Però això ho deixe a la fèrtil imaginació del lector.

JOSE LUIS INIESTA

"Quan el cardenal de Polignac va veure un orangutan al Jardí del Rei, a París, es va quedar molt sobtat dels seus gests humans i de com avançava sobre dues cames. 'Parla i et batege!', li digué emocionat"